

SODOM VE GOMORE ROMANININ METİNLERARASI DÜNYASI

Intertextual World of the Novel *Sodom and Gomorrah*

Murat GÜR*

Osman MERGEN*

ÖZ

Bu çalışma Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Sodom ve Gomore* romanının metinlerarası ilişkiler açısından incelenmesi hakkındadır. Eser, adından başlayarak okuru başka metinlere yönlendirmekte ve roman kişilerinden olay örgüsüne, zaman ve mekân öğelerinin kurgulanmasına kadar romanın birçok katmanında bu durumun izleri sürülebilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada bir taraftan yazarın metinlerarası kaynaklarının tespit edilmesi, diğer taraftan bu kaynakları kullanma biçimlerinin gün yüzüne çıkarılması amaçlanmıştır. Böylece onun yazarlığının yapıtaşlarından en azından birinin aydınlatılacağı düşünülmüştür. Romana bu bakış açısından yaklaşıldığında *Kitab-ı Mukaddes* dışında da Yunan mitolojisine ait anlatılarla birlikte Batı edebiyatlarına ait birçok metnin romanın yapısında farklı metinlerarası yöntemlerle kullanıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda mitolojik anlatılarla birlikte romanın arka katmanlarında rolü olan en belirgin metinlerin Oscar Wilde'in *Dorian Gray'in Portresi*, Goethe'nin *Faust'u* ve William Shaekespeare'in *Antonius ve Kleopatra* başta olmak üzere birçok oyunu olduğu tespit edilmiş ve bunların romanın yapısındaki işlevleri çözümlenmiştir. Sonuç olarak Yakup Kadri'nin *Sodom ve Gomore* romanında çeşitli metinleri birbirinden farklı yöntemlerle kullandığı ve bunları bir tür "kültürel dönüş-türümün" ardından "yeniden yazdığı" ortaya konulmuştur. Üstelik bu durumun onun üslubunun önemli özelliklerinden biri olduğu gözler önüne serilmiştir. Son olarak yazarın bu çalışmada incelenenler dışında hangi metinlere gönderme yapıldığına değinilmiş ve sonraki çalışmalar için bir yol haritası oluşturulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, metinlerarası ilişkiler, yeniden yazma, kültürel dönüştürüm, palimpsest.

* Dr. Öğr. Üyesi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Nevşehir/Türkiye. E-posta: muratgur58@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-1577-9152.

* Yüksek Lisans Öğrencisi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Nevşehir/Türkiye. E-posta: osmanmnn20@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-1577-9152.

ABSTRACT

This study is about investigation of Yakup Kadri Karaosmanoğlu's novel *Sodom ve Gomore* (Sodom and Gomorrah) in terms of intertextual relationships. The novel leads the reader toward other texts, by starting from its name, and traces of this situation can be followed at a lot of layers of the novel, from roman characters to storyline (plot), fictionalization of time and space elements. In line with this, we, on the one hand, aimed to detect the author's intertextual references, and to reveal usage modes of these references, on the other hand. Thus, we thought that at least one of constituents of his authorship would be enlightened. When the novel was approached from this perspective, it was seen that a lot of texts belonging to Western literatures, including narrations from Greek mythology, except for The Holy Scripture, were used in the structure of the novel through different intertextual methods. Accordingly, we detected that the most explicit texts that have a role at background layers were, together with mythological narrations, a lot of plays, including *Picture of Dorian Gray* by Oscar Wilde, *Faust* by Goethe and *Antony and Cleopatra* by William Shakespeare, and we analyzed their functions in the structure of the novel. As a result of, we revealed that Yakup Kadri had used various texts through methods different from each other in the novel *Sodom and Gomorrah*, and that he "rewrote" those after a type of "cultural transformation". Furthermore, we laid bare that this situation was one of important characteristics of his style. Finally, we addressed to which texts the author made a reference, except for those which were examined and constituted a road map for further studies.

Keywords: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, intertextual relationships, rewriting, cultural transformation, palimpsest.

Giriş

Yaşamı ve yazdıklarıyla Türk edebiyatının, düşünce ve kültür dünyasının önemli isimlerinden Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun eserleri birçok araştırmacı tarafından çeşitli açılardan incelenmiştir. Söz konusu çalışmalar bir taraftan onun metinlerinin anlamlandırılmasında okura kılavuzluk ederken diğer taraftan yazarlığının yapı taşlarını ortaya koyar. Bununla birlikte hakkında yapılan onca çalışmaya rağmen onun kaynaklarını ve bunlardan yararlanılma biçimlerini irdeleyen kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır.

Bu çalışma, Yakup Kadri'nin *Sodom ve Gomore* romanının metinlerarası kaynaklarının ve bu kaynakta çeşitli metinlerin kullanma biçimlerinin incelenmesi hakkındadır. Böylece onun yazarlığının ve üslubunun daha anlaşılır kılınması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu roman metinlerarası ilişkiler kuramı çerçevesinde ele alınacak ve eserdeki metinlerarası bağıntılar çözümlenecektir. *Sodom ve Gomore*'nin seçilmesinin öncelikli nedeni

romanın adından başlayarak, bölüm başlarında kullanılan epigraflarla sürekli başka metinlere göndermede bulunmasıdır. Ayrıca yazarın benzetme kurma biçiminden, metindeki olay örgülerinin izleklerine kadar birçok öge başka metinlere yapılan göndermeler eşliğinde açıklanmaktadır. Diğer bir neden ise işgal İstanbul'unu anlatmasıyla bir dönem romanı olan metnin, yazarın tarihî açıdan sonraki dönemleri ele alan özellikle *Ankara ve Panorama* gibi romanlarını tarihî açıdan incelemesidir. Böyle bir incelemenin aynı zamanda yazarın kendi eserleriyle kurduğu metinlerarası ilişkilerin sonraki araştırmalarla gün yüzüne çıkarılması için bir adım olacağı düşünülmektedir.

İncelemede öncelikle Yakup Kadri'nin metinlerarası kaynakları hakkında çeşitli açılardan yapılan araştırmalara değinilecektir. Ardından romanda “açık” biçimde gönderme yapılan metinler ile bunların romandaki bağlamı üzerinde durulacaktır. Daha sonra romanda “anılan” ya da “yer verilen” metinlerin hangi metinlerarası yöntemlerle kullanıldığı irdelenecektir. Bu araştırma *Sodom ve Gomore* romanının metinlerarası ilişkiler çerçevesinde incelenmesi açısından bir tür “giriş” özelliği taşımaktadır.

1. Sodom ve Gomore Romanında Metinlerarası Bir Okumanın Dayanakları

Edebiyat eleştirisinde metnin özerk olduğu düşüncesi benimsendikten sonra metnin anlamlandırılması aşamasında eleştirmenler, metinlerin kendilerinden önce oluşturulmuş metinler ile ilişkisi üzerinde durmaya başlamışlardır (Aktulum, 2007: 7). Julia Kristeva 1960-1970 yılları arasındaki çalışmalarında Mikhail Bahtin'in “söyleşimcilik” kavramına dayanarak metinlerarasılık olgusunu edebiyat kuramının odağı hâline getirmiştir. Söz konusu olgunun yapısalcıların eseri anlamlandırmak için “sanatçıya değil, eserin anlamını üreten, anlamlandırmayı sağlayan yapıya eğilmek” (Moran, 2002: 214) gerektiği düşüncesinden doğduğu söylenebilir. Kristeva bu doğrultuda “her metnin bir alıntılar mozaiği biçiminde oluştuğunu ve her metnin kendi içinde başka bir metnin özümlemesi ve dönüşümü” olduğunu dile getirir (Kristeva, 1980: 66). Kristeva'dan sonra Roland Barthes ve Gerard Genette başta olmak üzere birçok yapısalcı ve postyapısalcı eleştirmen tarafından metinlerarasılık bir metnin edebîliğinin temel ölçütü olarak görülür. Onlara göre metinlerarası bir okuma yapmanın amacı ise kısaca “bir metnin ‘çok katmanlı, çok anlamlı ve çok sesli’ yapısını aydınlatmaktır” (Gür, 2013: 24).

Yakup Kadri'nin 1928 yılında yayımladığı *Sodom ve Gomore* romanı da ha adından başlayarak okura metinlerarası bir dünyanın kapılarını arala-

maktadır. Bu yönüyle roman *Kitab-ı Mukaddes* başta olmak üzere Yunan mitolojisinden Batı edebiyatına birçok metinle kurulan açık ya da örtük ilişkileri yapısında barındırmaktadır. Esere ve yazara metinlerarası ilişkiler açısından yaklaşan ya da eserin kaynaklarının tespiti ile ilgili çalışmalarda genellikle *Kitab-ı Mukaddes* ile ilgili olan bağlantılara dikkat çekilmiştir. Bu doğrultuda Berna Moran, *Yaban* romanından yola çıkarak yazarın *Kutsal Kitap*'tan etkilendiğini, eserlerinde ve yazılarında kişilerin ve olayların bu metne çağrışım yaptığını dile getirir. Moran, *Yaban*'da tespit ettiği unsurlardan yola çıkarak yazarın Türkiye'deki durumla *İncil*'de anlatılanlar arasında koşutluk kurduğunu belirtir (2008: 206). Onun söz konusu tespiti *Sodom ve Gomore* romanı açısından da yerinde bir düşünce olarak gösterilebilir.

Bu doğrultuda değerlendirilebilecek bir diğer kaynak H. Harika Durgun tarafından yayımlanan *Kitab-ı Mukaddes'in Gölgesinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu* adlı eserdir (2019). Durgun'un çalışmasında Yakup Kadri'nin eserlerinde kullanılan dinî metinler, kıssalar ve mekânlar gün yüzüne çıkarılmış ve eserlerin kurgusu ile bağlantıları tespit edilmiştir. Bununla birlikte söz konusu eserde metinlerarası ilişkilerin biçimlerine değinilmemiştir. Bu açıdan Durgun'un çalışması yazarın diğer metinlerle bağlantılarını göstermesi açısından önemli bir kaynaktır. Ayşe Nur Özdemir'in "Sodom ve Gomore'de Bir Gönderge Olarak Kutsal Metinler" başlıklı makalesinde ise romanda *Kitab-ı Mukaddes* ile kurulan metinlerarası ilişkilere dikkat çekilmiş ve eserin bölüm başlarında kullanılan bazı epigraflar ile olay örgüsü arasındaki bağ üzerinde durulmuştur. Buna ek olarak makalede romanda yer yer görünen "Tevratî üslup"a dikkat çekilmiştir (Özdemir, 2018: 607-618).

İhsan Özcan tarafından kaleme alınan "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Sanat ve Mitoloji" (2002) adlı yüksek lisans tezi ise yazarın kaynaklarının tespiti açısından değerlendirilebilecek bir çalışmadır. Özcan, çalışmasında Yakup Kadri'nin bütün romanlarını ele almış ve romanlarda değinilen edebî ve mitolojik kaynakları tespit etmiş, kaynaklar hakkında bilgiler vermiştir. Bununla birlikte Özcan da kuramsal olarak metinlerarası ilişki kurma yöntemlerine değinmemiş ve söz konusu metinlerin Yakup Kadri'nin yazarlığındaki etkisine değinmemiştir.

Romanın metinlerarası doğasına dikkat çeken bir çalışma ise Murat Gür tarafından sunulan "Yakup Kadri'nin *Sodom ve Gomore* Romanında Metinlerarası İlişkiler" başlıklı bildiridir (2011). Çalışmada, romanın *Kitab-ı Mukaddes* ile bağlantısına kısaca değinildikten sonra özellikle Yunan mitolojisinden anlatılar ve Batı edebiyatından metinler ile kurulan ilişkilere odaklanılmıştır. Bununla birlikte Gür'ün çalışmasında yalnızca romanın yapısında

yer alan metinler ile onların kullanma yöntemleri hakkında düşünceler ileri sürülmüş, ayrıntılı bir çözümleme yapılmamıştır.

Burada değinilen çalışmaların ortak noktası, *Sodom ve Gomore* romanının temel yapısal unsurlarından birinin çeşitli metinler üzerine kurulan ilişkiler olmasıdır. Bu durum bir taraftan romanın yeni anlamlandırmalara “açık” bir eser özelliği taşıdığını gösterirken, diğer taraftan yazarın kültürel ve edebî birikimini gözler önüne serer. Roman üzerine bu doğrultuda yapılacak ayrıntılı bir inceleme metnin yapısal ve semantik açıdan çeşitli boyutlarını gözler önüne serecektir.

2. Romanın Yapısında Yer Alan Metinler ve Kullanılma Biçimleri

Yakup Kadri'nin *Milliyet* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1928 yılında yayımlanan *Sodom ve Gomore* romanı “işgal yıllarında istilâcılarla elbirliği eden saltanatı, memleketin idari ve siyasi varlığında hiçbir rolü kalmamış felçli bir hükümet merkezini” anlatmaktadır (Akı'dan akt. Aktaş, 1987: 73). Romanın *Kitab-ı Mukaddes* ile bağlantısına ilk değinenin yazarın kendisi olduğu söylenebilir. İkinci baskının ön sözünde yazar, “İstanbul[un] düşman işgali altında iken” kendisine “Filistin diyarının türlü ahlak bozukluklarıyla Tanrının gazabına uğramış iki büyük şehri” olan *Sodom ve Gomore* gibi göründüğünü belirtir (Karaosmanoğlu, 2010: 9). Yazarın bu beyanı, romanın metinlerarası dünyasının kapılarını açan bir anahtar olarak değerlendirilebilir. Nitekim her bölüme eklenen epigraflar ile bu beyan vurgulanır ve okura tabir yerindeyse bir tür okuma kılavuzu sunulur. Romanın *Kitab-ı Mukaddes* ile bağlantısına birbirinden farklı çalışmalarda (Durgun, 2019; Özdemir, 2018) değinilmesine rağmen söz konusu ilişki burada ele alınamayacak kadar çok boyutludur. Romanda yalnızca epigraflar ya da alıntılar aracılığıyla değil, benzetmelerden karakter kurgularına, olay örgüsünün işlenişinden mekân tasvirlerine ve metnin üslubuna kadar birçok unsur *Kitab-ı Mukaddes* ile bağlantılı incelenebilir. Bu ilişki, metinlerarası ilişkiler çerçevesinde epigraftan kolaja, yeniden yazımdan palimpseste (katman yazı) birçok olguyu göz önünde tutmayı gerektirmektedir. Bu makalede romanın metinlerarası yapısını daha bütüncül vermek adına *Kitab-ı Mukaddes* dışındaki metinlerle kurulan ilişkiler ele alınacaktır.

Sodom ve Gomore romanında farklı metinlerle kurulan ilişkiler bazen açık göndermeler hâlinde bazen de metnin içine sindirilmiş biçimde yer alır. Bir eserin ya da eserde geçen bir kişinin adının “açık gönderme” biçiminde anılması genellikle metinlerarası ilişkiyi görünür kılar. Oscar Wilde'nın *Dorian Gray'in Portresi*, Goethe'nin *Faust*, Pierre Loti'nin *Aziyâde* ve *Les Descenc-*

hantees romanları bu doğrultuda açık göndermeler ile kullanılan metinler olarak dikkat çeker. William Shakespeare'in bazı oyunlarının kişileri de çoğu zaman benzetme unsuru hâlinde aynı yöntemle eser içerisinde kullanılır. Yunan mitolojisine ait birçok anlatı ile mitolojik figür de bazen romandaki kahramanların kişilik özelliklerini bazen de onların içinde buldukları durumları daha anlaşılır kılmak üzere açık göndermelerle kendine yer bulur.

Bunların dışında *Sodom ve Gomore*'nin tematik işleyiş açısından ortaklık taşımasına rağmen roman içinde herhangi bir gönderme bulunmayan metinlerle de ilişkili olduğu dile getirilebilir. Bu tür metinlerin tespiti ve romanın yapısındaki yerinin incelenmesi daha karmaşık ve öznel bir süreci kapsar. Tevfik Fikret'in "Sis" şiiri özellikle bu açıdan ele alınabilir ve roman ile karşılıklı biçimde incelenebilir. Başka bir deyişle romanda "her ne kadar somut bir rehberin adını anmamışsa [metin] boyunca Yakup Kadri'nin Tevfik Fikret'in" rehberliğinde yürüdüğü dile getirilebilir (Kaygana, 2014: 35). Tevfik Fikret nasıl "İstanbul'u kalın ve boğucu bir sis tabakasının altında her şeyiyle eski, yıkılmış bir harabe" biçiminde görüyorsa Yakup Kadri de neredeyse aynı doğrultuda "İstanbul'un geçmişe ait bütün çağrışım değerlerini olumsuzlayarak lanetli bir şehir tablosu oluşturur" (Kaygana, 2014: 36). Bu doğrultuda "Sis" şiiri *Sodom ve Gomore* romanı için palimpsest işlevi görerek metnin derin katmanlarından birini oluşturur.

Sodom ve Gomore'de açık gönderme yapılarak ilişki kurulan metinlerin ise çoğunlukla bir tür dönüştürme işleviyle kullanıldığı ileri sürülebilir. Bu biçimde kullanılan metinlerde kaynak metindeki kişi, olay örgüsü, mekân ya da tema gibi öğeler kullanıldıkları metnin yapısına uygun biçime sokulurlar. Romana bu açıdan bakıldığında özellikle yazarın karakter kurgulamasında başka metinlerden yararlandığı görülmektedir. Öyle ki, romanın kişilerinden Captain Gerald Jackson Read, Captain Marlow ve Major Will gibi birçoğu başka romanlardan çıkıp gelmiş gibi görünürler.

Sodom ve Gomore'de dönüştürme işlevi ile kullanılan ilk metnin Oscar Wilde'in *Dorian Gray'in Portresi* romanı olduğu söylenebilir. Yakup Kadri'nin metninde Wilde'in romanının başkişisinin adı anılarak açık biçimde gönderme yapılır. *Sodom ve Gomore*'de Leyla, evlerine gelen Jackson Read'i görünce "Dorian Gray, Dorian Gray şimdiye kadar neredeydiniz?" diye seslenmekte, Read ise "bana Dorian Gray demekten sizi menederim [...] çünkü o bir roman kahramanıdır. Ben bir roman kahramanı değilim" diyerek bir nevi Leyla'yı azarlamaktadır (Karaosmanoğlu, 2010: 17). Burada metinlerarası ilişkinin kapılarını aralayan başka bir roman kahramanının adının benzetme unsuru olarak anılmasıdır. Her iki metin karşılıklı okunduğunda bu benzet-

menin görünenin ötesindeki anlamları gün yüzüne çıkar. Oscar Wilde'ın kahramanı güzelliği ile tüm kadınların ve erkeklerin ilgisini çekecek genç bir erkek biçiminde kurgulanır. Dorian Gray'ın fiziksel özellikleri, insanlar arasındaki konumu ile bir cazibe merkezi olması *Sodom ve Gomore*'nin Jackson Read'i ile koşuttur. Her iki metnin olay örgüsünde de neredeyse bütün kişilerin eylemlerini yönlendiren söz konusu kahramanları memnun etmek, onların yörüngesinde yer alabilmek arzusudur. Bu açıdan ikisi de bir tür arzu nesnesi konumundadır.

Ayrıca değinilmesi gereken Dorian Gray'ın fiziksel güzelliğinin ve cazibesinin arkasında Faustvari bir ruhunu şeytana satma temasının işlenmiş olmasıdır. Dorian Gray, arkadaşı Basil Harllward tarafından çizilen portresinin güzelliği karşısında hayretlere düşerek bir süre sonra portreyi kıskanmaya başlar. Zaman ilerledikçe kendinin yaşlanıp çirkinleşeceği portrenin ise ilelebet güzel kalacağı düşüncesi onu rahatsız eder. Bunun üzerine Dorian Gray kendi yerine portresinin yaşlanıp çirkinleşmesini, böylece ilelebet güzel ve yakışıklı kalmayı arzular. Dileğinin kabul edilmesiyle Dorian Gray'ın bedensel güzelliği sabit kalmakla birlikte ruhunun bütün kötülükleri portre üzerinde tecessüm etmeye başlar. Sonsuz güzellik tutkusu onu hedonizmin kısıcında bir şeytana çevirecektir (Wilde, 2018). Bu bağlamda Dorian Gray, bedensel güzelliğin arkasında yatan kötülükleri, çirkinlikleri ve günahları temsil eden bir roman kahramanı olarak kabul edilebilir. *Sodom ve Gomore*'de vurgulanan Jackson Read'in "tanrısal" güzelliği ile kadınlar kadar erkeklerin de dikkatini celp etmesinin arkasında da böyle bir durumun yer aldığı söylenebilir. Ayrıca Jackson Read'in İngiltere'nin temsil ettiği medeniyetin sembolü olduğu göz önüne alındığında ilişki kurulan metnin yazarın zihnindeki yansımalarına ulaşılabilir. Bu durumdaysa Dorian Gray benzetmesi ile asıl kast edilen bu medeniyetin ve temsil ettiği değerlerin görünürdeki mükemmellik ve güzelliğin arkasında günahla özdeşleşen her türlü çirkinliğin yatmasıdır.

Yakup Kadri'nin, Oscar Wilde'ın söz konusu romanından esinlenerek yarattığı bir diğer karakterin Captain Marlow olduğu söylenebilir. Marlow, bu doğrultuda *Dorian Gray'in Portresi* romanındaki Lord Henry karakterinin metinsel izdüşümü biçiminde ele alınabilir. Lord Henry, hayatta en önemli değerlerin zevk ve güzellik olduğunu düşünür ve hedonist bir kişilik içinde ön plana çıkar. Dorian Gray'e dikte ettiği düşüncelerle onun da hedonizmi benimsemesinde rol oynar. Lord Henry'nin bu kişiliği *Sodom ve Gomore* romanında Captain Marlow ile Major Will karakterlerinde tecessüm eder. Özellikle Marlow-Jackson Read ilişkisi ile Lord Henry-Dorian Gray ilişkisi karşılaştır-

malı biçimde ele alınabilir. Örneğin bir sabah Jackson Read'i ziyarete giden Marlow ona şu şekilde hedonist telkinlerde bulunur:

Allah'ın bütün mukaddes su kaynakları bizim vücudumuzun dünyaya ait pasını silip süpürmek için yaktılar. Hey koca ahmak; yanarım size, yanarım size ki, bu mübarek zevkler ülkesinden hiçbir bal almadan geldiğiniz gibi gideceksiniz. [...] Aziz dostum her memleketin kendine mahsus zevkleri, sefahatleri, her iklimin kendine göre meyveleri ve çiçekleri var. Oraya gidildi mi, lazım gelir ki zevklerinizi kaynaklarını bunlar teşkil etsin! (Karaosmanoğlu, 2010: 46).

Alıntı, Marlow'un hazcı felsefesinin genel hatlarını özetler niteliktedir. Buna ek olarak gerek Marlow gerek Lord Henry'nin karakter kurgularında yer alan eşcinsel vurgular da ortaktır. Ayrıca söz konusu iki karakter kurgusunun üçüncü bir metin ile ilişkili olduğu da görülmektedir. Aslında her iki romanda da Goethe'nin klasik romanı *Faust*'un izleğinin yinelenildiği dile getirilebilir. Jackson Read'e hazcı telkinlerde bulunan Captain Marlow da Dorian Gray'in aklını çelmeye çalışan Lord Henry de kendi olay örgüleri içerisinde Faust'u yoldan çıkararak Mephisto'ya benzetilirler. Böylece söz konusu üç roman ortak bir metinsel ilişki çerçevesinde bir araya gelir. Yinelenen izlekler, metinler arasında gezen karakterler açıkça Yakup Kadri'nin üslubunun bir parçası biçiminde gün yüzüne çıkar.

Bu doğrultuda *Dorian Gray'in Portresi* ve *Faust* romanlarının *Sodom ve Gomore* romanında "altmetin" (hypotexte) olarak yer aldığı dile getirilebilir. Kubilay Aktulum, altmetni "ana metnin göndergesi olan metin" biçiminde tanımlar ve şunları söyler:

Altmetin bir metnin gerisinde başka metinlerin bulunduğunu bildirir: Bir kültür, okunan öteki yazarların yapıtları, kısıtlı bir aktarım. Anametin, altmetin adı verilen önceki bir metnin yeniden yazımıdır [...] Metinlerarasılık altmetin ve anametin (hypertexte) arasındaki ilişkileri biçimsel ve anlamsal bakımdan sorgulayarak, ortaya çıkan karmaşık dönüşüm biçimleri üzerinde durur (2011: 417).

Dolayısıyla Yakup Kadri'nin eserinde kültürel ve edebî bir dönüştürümün varlığından kolaylıkla söz edilebilir. Metnin çeşitli anlamlarının ortaya çıkarılması için bu tür dönüştürüm işlemlerinin daha ayrıntılı incelenmesi gerekmektedir.

Sodom ve Gomore romanında metinlerarasılık çerçevesinde altmetin olarak değerlendirilebilecek metinler bunlarla sınırlı değildir. Özellikle William Shakespeare'in oyunları da çeşitli metinlerarası yöntemler ve işlevler

ile bir tür altmetin görevi görürler. İlk bakışta *Antonius ve Kleopatra*, *Hamlet*, *Hırçın Kız* ile *Romeo ve Juliet* romanda gönderme yapılan metinler olarak göze çarpar. Romanın yüzeysel yapısında bu metinlerle yalnızca söz konusu oyunların kadın karakterlerinin adının anılmasıyla bir ilişki kurulur. Örneğin Jackson Read'in etrafındaki kadınlardan "bunun içinde Juliette gibi hassası, Ophelia gibi hayalperesti; bunun içinde Kleopatra gibi işvelisi, Katherina'dan ihtiraslısı var" biçiminde söz edilir (Karaosmanoğlu, 2010: 12). Bu anıştırma ve benzetme yoluyla kurulan ilişki ise daha derin bağlantıların varlığını akla getirir. Metinler *Sodom ve Gomora* ile karşılıklı okunduğunda romandaki birçok kadının Shakespeare'in karakterlerinin izdüşümü olduğu görülebilir. Üstelik gerek olay örgüsünün ilerlemesinde gerekse roman kişilerinin arasındaki çatışmaların kurgulanmasında Shakespeare'in izleklerinin varlığı sezilebilir. Bu doğrultuda özellikle romanın başkahramanlarının kurgusunda etkili olduğu söylenebilecek *Antonius ve Kleopatra* adlı oyuna değinmek yeterli olacaktır.

Oyuna yukarıda değinilen benzetme dışında bir de Madam Jimson ile Colonel de Rochepierre arasındaki ilişkiye değinilirken "Colonel de Rochepierre, Madam Jimson'un bu yat safalarına tıpkı Romalı serdar Antuvan, Mısır melikesi Kleopatra'nın gümüş kaplı ve atmacalı kadırgasına nasıl gelir gider idiye, öylece gizliden gizliye katılıyordu" biçiminde gönderme yapılır (Karaosmanoğlu, 2010: 248). Ne var ki Antonius ve Kleopatra arasındaki ilişkiden daha çok Leyla ve Necdet'in ilişkisi kurgulanırken yararlanıldığı söylenebilir. Shakespeare'in eserinin düğüm noktası Antonius ve Kleopatra'nın her türlü çatışmaya karşı devam edebilen aşklarıdır. Antonius, Kleopatra'nın bütün kusurlarını affedecek kadar delicesine âşıktır. Örneğin Antonius'un Octavius Caesar ile yaptığı bir deniz savaşında Kleopatra gemileriyle Antonius'a yardım eder. Ne var ki savaşın ortasında donanmasını geri çekince kendini dünyanın yarısını yöneten bir hükümdar, büyük bir komutan olarak gören Antonius da bir korkak gibi geri çekilmek zorunda kalır (Shakespeare, 2013: 94-95). Bunun üzerine geçmişini ve şerefini kirdettiğini düşünür ancak içine düştüğü duruma rağmen Kleopatra'ya yalnızca sitem eder. Üstelik Kleopatra'nın af dilemesi üzerine ona "bir kez öp beni, yalnız bu değer bütün verdiklerime" biçiminde karşılık verir (2013: 97). Daha sonra Antonius, onu Octavius Caesar'ın elçisine kur yaparken görür. Kleopatra'ya bu yüzden çok sinirlenmesine, ona küfürler savurmasına rağmen aşkı yine galip gelir ve onu affeder (2013: 105-109). Her iki tragedya kahramanının arasındaki çatışma ve ilişkilere daha birçok örnek verilebilir. Bu doğrultuda Mina Urgan'ın onla-

rın ilişkisi hakkındaki şu tespitleri bir taraftan aralarındaki ilişkiyi özetlerken diğer taraftan mevcut çatışmaları gözler önüne serer:

Antonius ile Kleopatra, hem birbirlerine müthiş bir haz verirler, hem de devamlı olarak birbirlerine işkence ederler. Anlayış ve huzur içinde beraber yaşamaları mümkün olmadığı gibi ayrılmalarının da yolu yoktur. Her ikisi de kuşkular içindedir ve birbirlerinden kuşku- lanmakta haklıdırlar. Antonius'un gözünde, Kleopatra aklın ala- mayacağı kadar kurnazdır; her an yalan söylemeye hazırdr; öyle- sine aşiftedir ki, Octavius Caesar'ın uşaklarına bile kırabilir. Kleo- patra ise, Antonius'un serinkanlı düşündüğü zaman kendisinden kopmaya, Roma'ya kaçmaya can attığını sezdiği için, onu tutmak amacı ile boyuna kurnazca planlar kurmak, hilelere başvurmak zorunda olduğunu bilir [...] Antonius onu ne kadar kıskanıyorsa, o da Antonius'u o kadar kıskanır. Her ikisi de birbirlerine yalan söyler- ler [...] ve yalan söylediklerini de bilirler [...] çeşitli kuşkular, kıskançlıklar onları kemirdikçe, onlar da birbirlerini kemirirler. Bunu da bildikleri için, öfkeleri kısa sürer, çabucak bağışlayıverirler birbirle- rinin kusurlarını. [...] Antonius da, Kleopatra'nın çeşitli oyunları karşısında, çılgın kıskançlıklar ve öfke nöbetleri geçirdikten, en ağır hakaretler ve küfürlerden sonra, Kleopatra'yı gene sevmeye de- vam eder (Urgan, 2013: XXXIX-XI).

Urgan'ın Antonius ve Kleopatra'nın ilişkisi hakkındaki tespitlerinin nere- deyse noktası virgülüne kadar Leyla ve Necdet ilişkisi içinde geçerli olduğu söylenebilir. *Sodom ve Gomora*'de Leyla, roman boyunca Necdet'i zor du- rumda bırakmakta onun inancını, kültürünü ve toplumsal konumunu sürekli yok saymaktadır. Kendini toplumsal ve kültürel açıdan Necdet'in kadını şek- linde tanımlarken bir yandan da hemen her fırsatta Jackson Read'e kur yapmaktadır. Aynı zamanda Leyla, Necdet ile ilişkisini birçok eğlence orta- mında yok saymaktadır. Necdet, bir defasında onu bir gece kulübünde Amerikalı bir milyonerin yanında başka erkeklerle toplumsal "ahlak sınırla- rının" dışında eğlenirken görür. Necdet arkadaşlarının ayıplayan bakışlarının altında bir taraftan onun nişanlısı olduğunu kabul ederek utanç içine düşer- ken diğer taraftan Leyla'yı en galiz küfürlere layık görür (Karaosmanoğlu, 2010: 170-171). Bir müddet birbirlerinden ayrı kaldıktan sonra ilk buluşma- larında Leyla sanki hiçbir şey yapmamış gibi davranırken Necdet ise onu gördüğü anda yeniden cazibesine kapılır. Hakkında ne düşünürse düşünsün verdiği tepkiler yalnızca "sitem" seviyesinde kalır. Bunun dışında Necdet, Major Will'in düzenlediği büyük partide Leyla ile Jackson Read'i bahçede,

issız bir köşede baş başa yakalar. Jackson Read ile olan kavgası etrafındaki hemen herkes tarafından duyulur ve tabir yerindeyse Leyla yüzünden rezil olur, aldatılmış bir erkek konumuna düşer. Söz konusu gecenin ertesi gün Leyla yanına geldiğinde ise önce onu azarlar, döver ve kovar. Ne var ki Leyla'nın af dilemesi üzerine teselliye yine onun kollarında bulur (Karaosmanoğlu, 2010: 135).

Yakup Kadri'nin ve Shakespeare'in söz konusu eserleri arasındaki izleklerin benzerliği bunlarla da sınırlı değildir. Başka bir örnek de Antonius'un, Kleopatra'nın yaptıklarından dolayı onu kendinden uzaklaştırması ve uzak durma kararı alması gösterilebilir. Kleopatra ise kararın sonucunda Antonius'un pişman olması için ona kendisinin öldüğü haberini gönderir. Ancak sonuç umduğu gibi olmaz ve Kleopatra'nın öldüğünü duyan Antonius kendini öldürür. *Sodom ve Gomora*'de ise Necdet, yaptıklarından dolayı Leyla'ya karşı ilgisiz davranmaya karar verir ancak Leyla'nın psikolojik tedavi için Napoli'ye gitmesi, Necdet için Leyla'nın yokluğu, ölümü anlamına gelir. Necdet, Leyla'nın olmadığı bir dünyada yaşamanın gereksizliğini şöyle sorular:

Leyla'nın Avrupa'ya hareketi gününe kadar ona karşı tam bir kayıtsızlık içinde yaşayan Necdet, bugünden sonra ilk sevdalı zamanlarındaki gibi bir hummalı ıstırap devresine girdi. [...] Necdet, Leyla gittikten sonra artık niçin yaşıyordu, bilmiyordu. Sabahleyin uykudan uyanışlar niçindi? Bu giyinişler, yemek zamanlarında sofraya oturuşlar; akşam üzerleri gezmeye çıkışlar, hülâsa bütün bu gündelik hayatın hareketleri ne içindi? Necdet'in var olmasındaki "son gaye" ne idi. [...] Gerçekten bu boşuna yaşayışa ölüm bin kere tercih edilirdi. Bunun yanında ölüm hayattan daha canlıydı! (Karaosmanoğlu, 2010: 241-42)

Burada Necdet'in içinde bulunduğu durum diğer metindeki gibi gerçek olmasa da psikolojik bir ölüm sayılabilir. Nitekim bu noktadan sonra Necdet'in kişiliğinde bir değişme gözlemlenir. Necdet ölmüş de yeniden doğmuş gibi fikirleri değişir ve kendini millî mücadeleye adar (Gür, 2011). Leyla ile Necdet arasındaki ilişkide yinelenen ve yeniden yapılandırılan izlekler iki metnin birbiri ile kurduğu bağıntıyı gözler önüne serer. Bununla birlikte ilişkide ve bu kişilerin karakter kurgulamasında yalnızca bir metnin izlerinin olmadığı tekrar belirtilmelidir.

Söz konusu durum hemen hemen bütün roman kişileri için geçerlidir. Örneğin Leyla ile birlikte Azize Hanım, Nermin ve Madam Jimson karakterleri

Pierre Loti'nin romanlarından fırlamış gibidir. Romanda yer alan göndermeler çerçevesinde bu kişiler Loti'nin *Aziyade* ve *Les Désenchantee* romanlarında çizilen doğulu kadın figürlerinin birer yansıması biçiminde incelenebilir. Söz konusu metinlerin de *Sodom ve Gomore*'nin yapısında dönüştürülmüş hâlde yer aldığı ileri sürülebilir. Kadınlarla birlikte, başta Leyla'nın babası Sami Bey, Major Will'in yaveri Orhan Bey ve Azize Hanım'ın kocası Atif Bey'de Loti'nin Türk erkeği tiplerinin birer örneği olarak ele alınabilir.

Yakup Kadri'nin, değinilen eserler dışında, metinlerarası kaynaklarının önemli bir kısmını Yunan mitolojisine ait anlatılar oluşturur. Yazar gerek roman kişileri hakkında yaptığı betimlemelerde gerekse mekân tasvirlerinde birçok mitolojik öğeye göndermede bulunur. Bununla birlikte yazarın, bu öğeleri yalnızca gönderme yaptığı yerlerde kullanmadığı, romanın olay örgüsü içinde sindirilmiş bir biçimde farklı açılardan yer verdiği söylenebilir. Örneğin, *Sodom ve Gomore*'de Azize Hanım'ın sevgilisi Fransız zabitten “kumral bir Adonis'ten farkı yoktu” biçiminde söz edilir. Adonis'in adının anılmasıyla metinlerarası bir okumanın imkânları sunulur. Adonis, Yunan mitolojisinde güzelliği ile Afrodit ve Persefone'yi birbirine düşüren yarı-tanrı olarak anlatılmaktadır. Tanrıçalar arasında olan kavgaya yargıçlık yapan Zeus, Adonis'in yılın dört ayını Afrodit'in, dört ayını Persefone'nin yanında geçirmesine, geriye kalan zamanda da istediği yerde yaşamasına karar verir (Erhat, 2007: 11-12). Yakup Kadri, Fransız zabitin Azize Hanım'ın yanındaki hayatını, Adonis'in tanrıçaların yanında olan yaşamına benzetirken, Adonis'in güzelliğini ve tanrıçaları birbirine düşürmesini Jackson Read etrafında kurgulamıştır. Bir İngiliz lirası rengindeki saçları, insanlık ve tabiat dışı güzelliğiyle Read (2010: 13) Madam Jimson ve Leyla'nın birbirine düşmelerine sebep olur. Madam Jimson, Read ile bir sohbeti sırasında Leyla'nın içine düştüğü durumu öğrenir (2010: 203). Öğrendiklerinden faydalanarak daha önce Read'i elinden alan Leyla'dan intikamın yollarını arar (2010: 207). Madam Jimson, Leyla aleyhinde dedikodular çıkarmaya ve deyim yerindeyse Leyla'nın kuyusunu kazmaya başlar. Leyla'nın evinde davet verdiği gün daha büyük bir davet düzenler. Read'in Leyla yerine, Madam Jimson'un davetine gitmesi Leyla'nın sinir krizleri geçirmesine ve psikolojik tedavi görmesine sebep olur. Burada iki kadın arasındaki kavganın sebebi olan Read, tanrıçaları birbirine düşüren Adonis ile benzer özellikler gösterir.

Yakup Kadri'nin Yunan mitolojiden ödünç alarak yeniden yazdığı ve romanın içine sindirdiği bir diğer öge tanrı Bacchus (Dionysos) adına yapılan törenlerdir. Madam Jimson'un yat gezisinde yanında bulunan şehvet düşkünü grup “Yunan deniz Bacchanele'ini andıran” bir grup olarak anlatılmakta-

dır (2010: 252). Burada tanrı Bacchus adına yapılan şenliklerin şehveti içeren tarafına dikkat çekilmiş ve şehvet, söz konusu grubun dinlerinin, kimliklerinin bir parçası biçiminde gösterilmiştir. Oysa Yakup Kadri'nin Bacchanele ayinlerini/şenliklerini romanda başka bir sahnede kullanıldığı ileri sürülebilir. Sahneye geçmeden önce bu ayinlerin içeriğine kısaca değinmek mitolojik bir anlatının nasıl yeniden yazıldığına anlaşılmasında önemli rol oynayacaktır. Çiğdem Dürüşken, Bacchus kültü/dini ve bu çerçevede yapılan ayinlerle ilgili özet niteliğinde şu bilgileri verir:

Bacchus kültünün vazgeçilmez içkisi, şarap din taraftarlarının tanrıyla bağlantı kurmasını kolaylaştırdığından, bu kültü benimseyenler sürekli bir sarhoşlu hâli içinde esrik bir yaşantı sürüyorlardı. Sarhoşluğun doruğa çıktığı “orgia” (dinsel ayinler), ya da Romalıların verdiği adla, “Bacchanalia”da yaşanan her çeşit taşkınlık, özellikle kadın dindarların müzik ve dans eşliğinde mecnun bir hâle gelmesi ve şevkle dolmaları taraftar sayısını da oldukça artırıyordu (Dürüşken, 2000: 84).

Başlangıçta bir tür dinsel ayin olarak gerçekleştirilen bu törenler zamanla sapkınlığın ve ahlaksızlığın bir göstergesi hâline gelir ve yasaklanır (Dürüşken, 2000: 97-98). *Sodom ve Gomora* romanında yer alan eğlence sahnelerinin birçoğu aslında bu ayinler çerçevesinde değerlendirilebilir. Bunların içinde en dikkat çekenini ise metinde “Major Will gecesi” olarak adlandırılan eğlencedir. Gecenin düzenlendiği yalının tasarımıyla, ortamın tasvirine kadar hemen her şey bir tür sapkınlığı, cinsel aşırılığı anımsatır. Dikkati çeken bu aşırılığın aynı zamanda bir ritüel gibi sunulmasıdır:

Erkekler aşağı indikleri vakit kadınlardan bir kısmını İngiliz usulü sıvışmış buldular. Madam Jimson kalan kısmı bin türlü şaklabanlıklarla eğlendirmeye çabalıyordu. Major Will eliyle cazbanda işaret verdi ve hemen bu vahşi musikinin kaotik âleminde bir düziye dans kasırgası başladı.

İngiliz zabıtları bir cenk sonunda ganimet paylaşmasına koyulan savaşılar gibi kadınların üzerine atıldılar. İlk hamlede Leyla, Captain G. Jackson Read'in kucağına düşmüş, Madam Jimson Major Will'i yakalamış; Azize Hanım biraz önce sırnaştığı genç zabite dolanmış ve Küçük Nermin de kendisini o tarzda başka bir İngiliz'in kollarına bırakmıştı. (Karaosmanoğlu, 2010: 106)

Pasaj, bu ayinin başlangıç sahnesi niteliğindedir. Mehmet Kaygana söz konusu sahneyi yorumlarken seçilen kelimelere özellikle dikkat çeker. Ona

göre dans parçaları için seçilen “vahşi, kaotik, dans kasırgası” gibi kelimele-
rin sonrasında kullanılan “kucağına düşmek, yakalamak, dolanmak, kolları-
na bırakmak gibi ifadeler” çizilen tablonun “zihinlerde canlandırdığı tefes-
sühü ve yine tablo karşısında takınılması istenen iğrenme ve nefret duygu-
larını uyandıracak mahiyettedir” (Kaygana, 2014: 68). Bu doğrultuda Kay-
gana'nın sözünü ettiği tablo aslında bir tür “Bacchanal” şenliği biçiminde
değerlendirilebilir. Anlatıcı, bu kaotik gecede roman kişilerinin içinde bulun-
dukları hâle neredeyse tek tek odaklanır. Ardından geceyi “kadınları delirten
şeylerden erkekleri tutuşturan şeylere kadar ‘masuva’nın bütün hummalı
tezahürleri bir coşkun selin anafoları hâlinde sabaha kadar aktı, durdu”
biçiminde özetler (Karaosmanoğlu, 2010-108-109). Ayrıca, böyle bir tablo-
nun içindeki roman kişilerinin tavırlarını genel olarak yorumlarken sanki on-
ların özellikle bir ayine katıldığını vurgular gibidir: “[B]u gecede baştan sona
kadar herkes terbiyeli, dürüst ve düzenli görünmesini bilmişti. Erkekler katı
ve beyaz plastronları altında herhangi bir laubaliliği imkânsız kılacak kadar
dik ve pürüzsüzdüler. Kadınların dekolteeleri insanın zihninden her fena dü-
şünceyi kovacak kadar hilesizdi” (Karaosmanoğlu, 2010:109). Yazarın bu
tasvirleri birleştiğinde onun metinlerarası kaynağının Bacchus şenlikleri ol-
duğu rahatlıkla görülebilir. Gecenin başlangıcından sona ermesine kadar
hemen her şey bir taraftan ayin biçiminde tasvir edilirken diğer taraftan bu
ayinin sapkınlığı vurgulanır. Üstelik daha birçok benzetme ile bu durumun
altı defalarca çizilir.

Sodom ve Gomore'de Yunan mitolojisine yapılan göndermeler, Yakup
Kadri'nin metinlerarası kaynaklarının önemli bir bölümünü kapsamaktadır.
Yarı at, yarı insan Satir'lerden, Nefele'ye, elleri kadınların kalplerinin kanına
bulaşmış Apollon'dan, dünyanın bütün yükünü omuzlarında taşımakla ce-
zalandırılmış Atlas'a, erkeklere karşı duygusuz Yunanların ünlü kadın şairi
Safo'dan, erkeklerden gelen tüm ilgilere rağmen kocasına sadık kalıp sada-
katin temsili sayılan Ulis'in karısı Penelope'a, Truva Savaşı'nda Hektor'u öl-
dürmesine rağmen kininden taşları yumruklayan Akileus'a (Hamilton, 1974)
kadar bir çok mitolojik figür bazen roman kişileriyle bazen olaylarla ilişkilen-
dirilerek benzetme ögesi olarak kullanılır. Asıl önemli olan ve incelenerek
ortaya çıkarılması gereken ise söz konusu öğelerin metnin yapısı içinde eri-
miş, dönüştürülmüş ve yeniden yazılmış biçimde nasıl yer aldığıdır.

Sodom ve Gomore'de bu doğrultuda ele alınabilecek onlarca gönderge
başka metinlerin romandaki izleri biçiminde değerlendirilebilir. Dante'nin
İlahi Komedyası'ndan, Moliere'in *Don Juan*'ına, Goethe'nin *Faust*'u ve *Genç
Werther'in Acıları*'ndan *Binbir Gece Masalları*'na kadar anılan birçok metin

okuru başka metinlere yönlendirir. Böylece romanın anlamlandırma süreci sürekli başka metinlerle birlikte devam eder.

Sonuç

Çalışma kapsamında tespit edilen metinlerarası ögeler Yakup Kadri'nin kaynaklarını gözler önüne serer. Bununla birlikte metinlerarası ilişkilerin incelenmesi yalnızca kaynak tespiti anlamına gelmemektedir. Ayrıca ortaya konan, yazarın kültürel birikiminin zenginliğidir. Bu birikimin romanın bütününe ve parçalarına sindirildiği kolaylıkla söylenebilir. Ayrıca belirtilmesi gereken bu ilişkilerin Yakup Kadri'nin yazarlığının ve üslubunun temel dayanaklarından biri olmasıdır. Onun bu yönüne aslında birçok eleştirmen tarafından dikkat çekilmesine rağmen bu üslubun nasıl kurulduğu derinlemesine incelenmemiştir. Hatta romanı ilk değerlendirenlerden biri olan Hüseyin Cahit özellikle *Sodom ve Gomora*'nin metinlerarası yapısı üzerinde durmuş, ancak bu yapıyı bir tür olumsuzluk olarak değerlendirmiştir (Özkırımlı, 1981: 357). Hüseyin Cahit Yakup Kadri'nin bu üslubunu "itinasızlık", "laubalilik", "basmakalıp lakırdı", "yabancı harslara imalar, Tevrat edebiyatına düşkünlükler" biçiminde tanımlar (Özkırımlı, 1981: 357). Oysa bugünün bakışından bu üslubun bir tür zaaftan öte maharet olarak değerlendirilebileceği belirtilmelidir. Yakup Kadri'nin romanda kullandığı hemen hemen bütün metinler farklı bir anlam katmanının kapılarını aralamaktadır. Dolayısıyla itinasızlıktan, basmakalıplıktan öte ortada olan aslında bir tür yeniden yazım ve kültürel dönüştürümdür. Özellikle dünya edebiyatının klasik özelliğini kazanmış metinleriyle Yunan mitolojisine ait anlatıların dönüştürülerek yeniden yazılması Yakup Kadri'nin Türk edebiyatını dünya edebiyatlarının seviyesine çıkarma yolundaki adımlarından biri olarak değerlendirilebilir. Son olarak onun üslubunun ve yazarlığının temel dayanaklarının ortaya çıkarılması için romandaki birçok metinlerarası ilişkinin, hangi yöntem ve işlevle kurulduğunun tespit edilerek incelenmesi gereklidir. Yapılmakta olan daha ayrıntılı bir çalışma ile hem yazarın daha iyi anlaşılması hem de kurmaca tekniğinin esaslarının gün yüzüne çıkarılması amaçlanmaktadır.

Kaynakça

- Aktaş, Şerif (1987). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Aktulum, Kubilay (2007). *Metinlerarası İlişkiler*. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Aktulum, Kubilay (2011). *Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık*. Ankara: Kanguru Yayınları.

- Durgun, H. Harika (2019). *Kitab-ı Mukaddes'in Gölgesinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Dürüşken, Çiğdem (2000). *Roman'ın Gizem Dinleri (Antik Çağ'da Yaşamın ve Ölümün Bilinmezine Yolculuk)*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Erhat, Azra (2007), *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gür, Murat (2011). “Yakup Kadri'nin *Sodom ve Gomore* Romanında Metinlerarası İlişkiler”. *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Sempozyumu (21-23 Nisan)*. Mersin: Mersin Üniversitesi. (Özet hâlinde yayımlanmış bildiri).
- Gür, Murat (2013). *Metinlerarası İlişkilerle Çoksesli Bir Peyami Safa Romanı: Yalnızız*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamilton, Edith (1974), *Mitologya*. Çev. Ülkü Tamer. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kaygana, Mehmet (2014). *Ütopyadan Distopyaya Yakup Kadri'nin Ankara'sı*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Kristeva, Julia (1980). “The Bounded Text”. *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. Ed. Leon S. Roudiez. Trans. Thomas Gora, Alice Jardine & Leon S. Roudiez. New York: Columbia University Press, 36-63.
- Moran, Berna (2002). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moran, Berna (2008). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özcan, İhsan (2002). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Sanat ve Mitoloji*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Özdemir, Ayşe Nur (2018). “Sodom ve Gomore'de Bir Gönderge Olarak Kutusal Metinler”. *Turkish Studies*, 13(20): 607-618.
- Özkırmı, Atilla (1981). “Türk Edebiyatında ‘Sodom ve Gomore’”. *Sodom ve Gomore*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Shakespeare, William (2013). *Antonius ve Kleopatra*. Çev. Sabahattin Eyüboğlu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Urgan, Mina (2013). “Önsöz”. *Antonius ve Kleopatra*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, XXXI-XLIII.

Wilde, Oscar (2018). *Dorian Gray'in Portresi*. Çev. Didar Zeynep Batumlu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarların Notu: Bu makalenin taslak hali, birinci yazar Murat Gür tarafından 2011 yılında Mersin Üniversitesi’nde düzenlenen 1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuş ve özet halinde yayımlanmıştır. Makalenin konusu ikinci yazar Osman Mergen tarafından yüksek lisans tez önerisi olarak sunulmuştur. Yüksek lisans çalışması Murat Gür’ün danışmanlığında devam etmektedir.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Makalenin konusu, yöntem ve metinler birinci yazar Murat Gür tarafından belirlenmiştir. Metinler her iki yazar tarafından eş zamanlı olarak okunmuştur. Osman Mergen konu hakkında literatür taraması yapmış, çalışma hakkındaki düşünce ve yorumlarını rapor halinde Murat Gür’e iletmıştır. Makale metni ikinci yazarın görüşleri de dikkate alınarak Murat Gür tarafından yazılmıştır. Ardından yazı Osman Mergen tarafından kontrol edilerek Murat Gür’e yeniden gönderilmiştir. Son düzenlemelerin ardından makale Murat Gür tarafından dergiye gönderilmiştir.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Authors’ Note: *The outline version of this article was presented as a paper and published as a summary by the first author, Murat Gür, at the 1st International Turkish Language and Literature Student Symposium held in Mersin University in 2011. The subject of the article was presented by the second author, Osman Mergen, as a master’s thesis proposal. Master’s study continues under the advisory of Murat Gür.*

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The authors have no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*

Author–Contributions Statement: *The subject, method and texts of the article were determined by the first author, Murat Gür. The texts were read by both authors simultaneously. Osman Mergen made a literature review on the subject and conveyed his thoughts and comments about the study to Murat Gür in a report. The article was written by Murat Gür, taking into account the views of the second author. Subsequently, the article was checked by Osman Mergen and sent to Murat Gür again. Following the last edits, the article was sent to the journal by Murat Gür.*